

ECOLOGIE

RAPPORTAGE

nader onderzoek kleine marterachtigen

Strijbeekseweg

Ulvenhout

Rapportage nader onderzoek kleine marterachtigen Strijbeekseweg, Ulvenhout

Opdrachtgever	Rho Adviseurs voor leefruimte
	Torenallee 20
	5617 BC Eindhoven

Rapportnummer	14930.003
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	14 oktober 2022

Opsteller	Mevrouw D. Koopman, MSc
-----------	-------------------------

Paraaf

Kwaliteitscontrole	De heer J. Bakker, BSc
--------------------	------------------------

Paraaf

DAAROM ECONSULTANCY

KWALITEITSZORG

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

CERTIFICERING

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhand-boek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

GELDIGHEID ONDERZOEK

In het algemeen kan gesteld worden dat een onderzoek geldig is voor een periode van 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van het onderzoek opnieuw te toetsen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING.....	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie	3
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK	5
4	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	6
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	7
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING.....	8
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	9

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Rho Adviseurs voor leefruimte opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de Strijbeekseweg te Ulvenhout.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

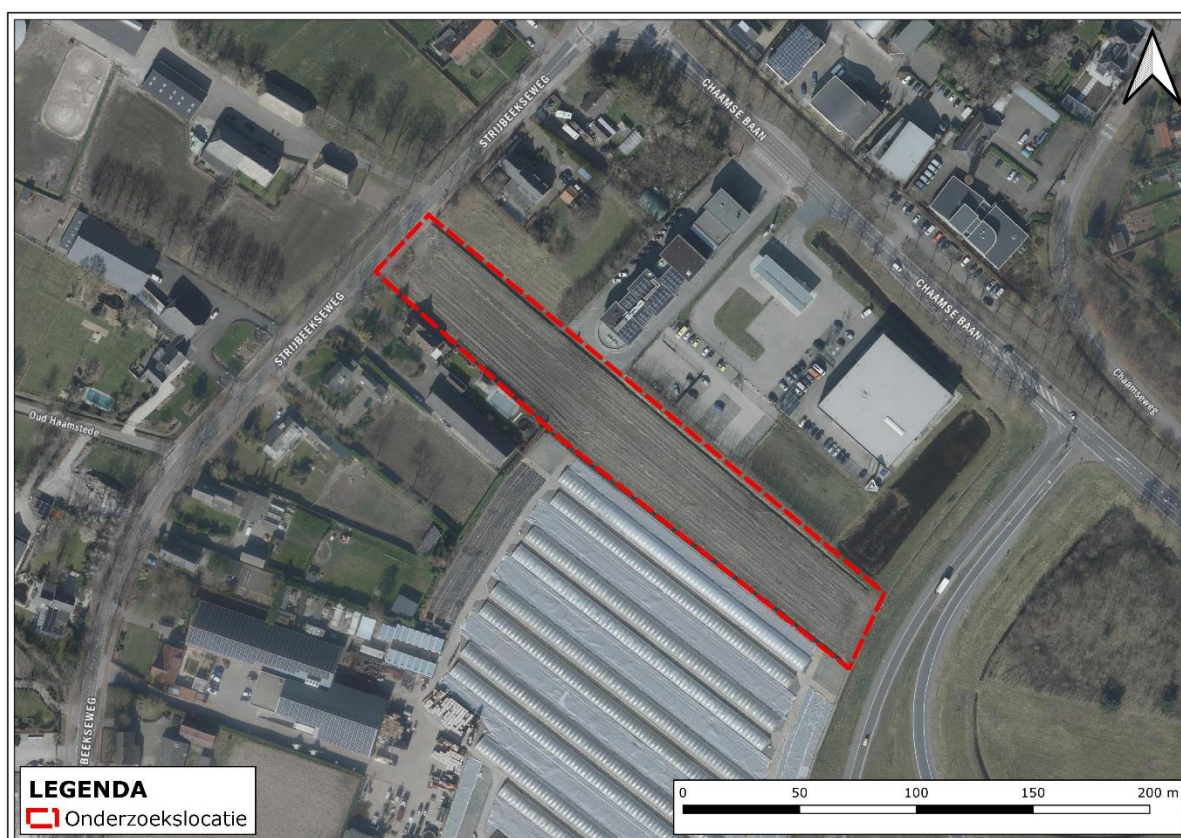
Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quickscan Wet natuurbescherming die Econsultancy in mei 2022 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 14930.002, D1, d.d. 24 mei 2022).

Econsultancy is lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 7.730 \text{ m}^2$) ligt aan de Strijbeekseweg, te Ulvenhout. In figuur 2-1 is de ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Figuur 2-1. Topografische ligging onderzoekslocatie.

De landelijk gelegen onderzoekslocatie betreft een agrarisch veld. Op het moment van uitvoering van het nader onderzoek werd het veld gebruikt voor verbouwing van maïs. De onderzoekslocatie is verder compleet onbebouwd. Op de bermen, langs de randen van de onderzoekslocatie, is vegetatie afwezig. Langs de noord-oostelijke, zuidoostelijke en zuidwestelijke randen zijn afwateringskanalen aanwezig. Direct aan de overzijde van het noordoostelijke afwateringskanaal van de onderzoekslocatie zijn struiken van beuken aanwezig. Ook bevindt zich hier, parallel aan de onderzoekslocatie, een bomenrij bestaande uit schietwilgen. Daarnaast bevindt de bebouwing van RAV Brabant Midden-West-Noord, dat functioneert als ambulancepost en brandweerkazerne, zich hier. Direct ten zuidoosten van de bebouwing ligt het bijbehorende parkeerterrein. Verder ten zuidoosten van de kazerne zijn een BP tankstation en de bebouwing van Vakgarage RG Ulvenhout gelegen.

Ten zuidoosten van de garage ligt een poel. Ten noordwesten van de kazerne is het perceel op het adres van Strijbeekseweg 13 gelegen. Dit perceel wordt aan de zuidwestelijke zijde begrensd door een bomenrij bestaande uit esdoorn. Deze bomenrij is parallel aan de kazerne en staat loodrecht op de onderzoekslocatie. Direct ten noordwesten van de onderzoekslocatie is de Strijbeekseweg gelegen. Aan weerszijden van deze weg zijn bomenrijen bestaande uit zomereiken aanwezig. Direct aan de overzijde van het zuidwestelijke afwateringskanaal bevindt zich, aan de noordwestelijke kant, het perceel op het adres van Strijbeekseweg 15. Het perceel is van de onderzoekslocatie afgescheiden met een heg. Op het perceel staat een woonhuis en een schuur. Ten zuidoosten van dit perceel is een kwekerij gelegen. De kwekerij is van de onderzoekslocatie afgeschermd met een ijzeren hek.

Op een afstand van circa 60 meter ten noordoosten van de onderzoekslocatie is de Chaamsebaan N639 gelegen. Tevens bevinden zich op een afstand van 10 tot 15 meter ten zuidoosten van de onderzoekslocatie de afrit voor de Rijksweg A58.

Het Mastbos bevindt zich op een afstand van circa 1,2 kilometer ten westen van de onderzoekslocatie. Het Ulvenhoutse Bos is op een afstand van circa 1,6 kilometer ten noordoosten van de onderzoekslocatie gelegen. De Strijbeekse Heide bevindt zich op een afstand van circa 2,7 kilometer ten zuidoosten van de onderzoekslocatie. Op een afstand van circa 2,7 kilometer ten oosten van de onderzoekslocatie is het Sint Annabos aanwezig en op een afstand van circa 2,9 kilometer ten oosten van de onderzoekslocatie is het Nieuw-Bosch gelegen. De Chaamse Bossen bevinden zich op een afstand van circa 6,7 kilometer afstand.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens nieuwbouw te realiseren op de onderzoekslocatie. In de noordwestelijke hoek van de onderzoekslocatie zal woningbouw gerealiseerd worden. Ten zuidoosten van de woningbouw zal een verenigingsloods gerealiseerd worden. Tussen de woningbouw en de verenigingsloods zal groen aangeplant worden. In de zuidoostelijke hoek van de onderzoekslocatie zal groen en een waterbestemming gerealiseerd worden. De bomenrijen, afwateringskanalen en de poel naast de onderzoekslocatie blijven gedurende de werkzaamheden en in de nieuwe situatie onaangetast. Figuur 2-2 (zie volgende pagina) geeft een schets weer van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie.

Figuur 2-2. Schets van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie. De locatie van de woningbouw is met oranje/geel gemarkeerd. De locatie van de verenigingsloods is met roze gemarkeerd. Het aan te planten groen is met groen gemarkeerd. De locatie van de waterbestemming is met blauw gemarkeerd (Bron: Rho Adviseurs voor leefruimte, datum toesturing van schets 21 januari 2021).

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Uit de quickscan (rapport 14930.002, D1, d.d. 24 mei 2022) blijkt dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet natuurbescherming er op sommige punten meer informatie benodigd is ten behoeve van **kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing)**. De onderzoekslocatie maakt mogelijk deel uit van het functionele leefgebied van kleine marterachtigen als migratieroute tussen foerageergebieden en/of verblijfplaatsen. Ten aanzien hiervan wordt geadviseerd nader onderzoek naar kleine marterachtigen uit te laten voeren om de precieze functie van de onderzoekslocatie voor deze soortgroep te achterhalen.

Voor **algemene broedvogelsoorten** die op de onderzoekslocatie zijn te verwachten geldt dat, indien onverhoopt bomen en struiken rond de onderzoekslocatie verwijderd dienen te worden, geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten wanneer het verwijderen van de beplanting buiten het broedseizoen (maart tot en met augustus) plaatsvindt. Wanneer de aanwezige beplanting buiten het broedseizoen gesnoeid of verwijderd wordt, wordt geadviseerd om ook het snoeiafval buiten het broedseizoen te verwijderen om broedgevallen hierin te voorkomen. Eventueel aanwezige nesten mogen worden weggenomen wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen. Indien de beplanting niet buiten het broedseizoen verwijderd kan worden, dient vooraf aan de werkzaamheden een broedvogelinspectie uitgevoerd te worden.

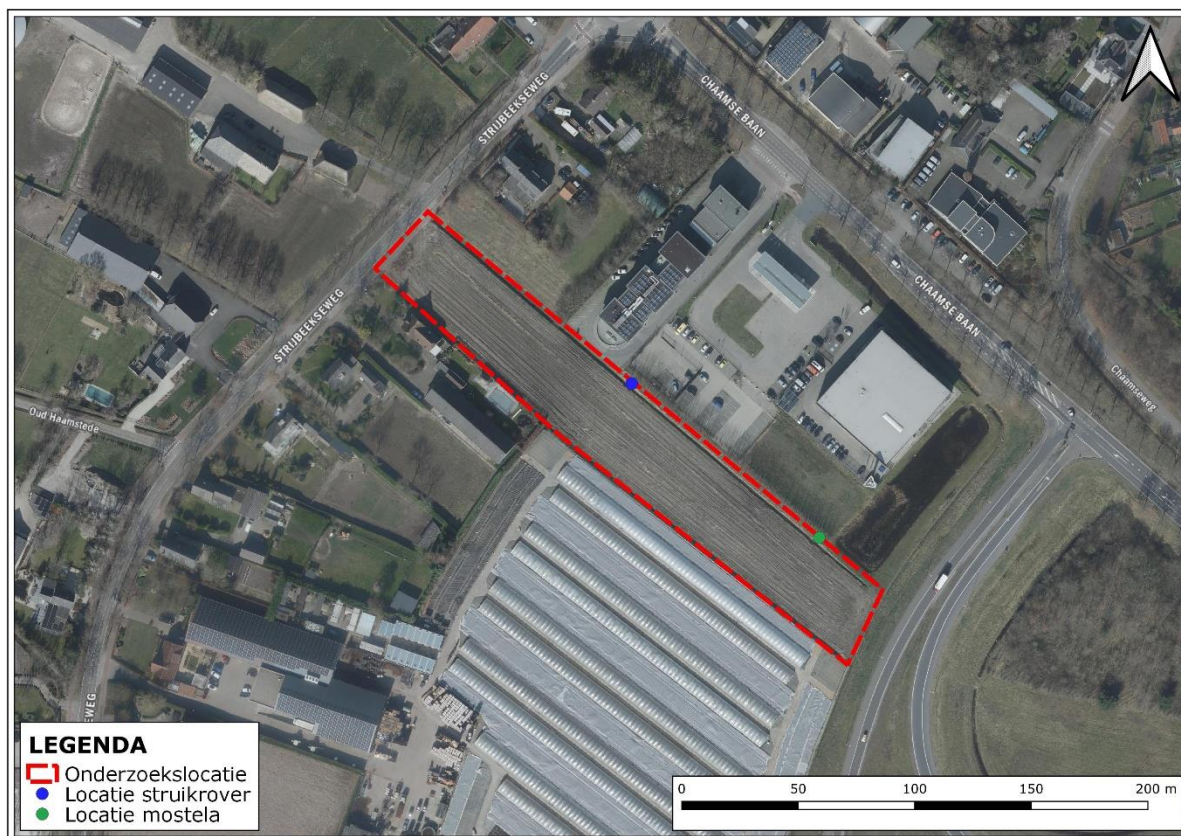
Gelet op de geschiktheid van de bebouwing rondom de onderzoekslocatie voor **vleermuizen**, wordt geadviseerd om de werkzaamheden overdag uit te voeren en daarbij de in- en uitvliegroutes van de potentiële verblijfplaatsen vrij te houden. Tevens dient, ten aanzien van mogelijk in de omgeving verblijvende of foeragerende vleermuizen en ten aanzien van lijnvormige elementen die gebruikt kunnen worden als vliegroute, vleermuisvriendelijke verlichting toegepast te worden in de nieuwe situatie en tijdens werkzaamheden die tussen zonsondergang en zonsopkomst plaatsvinden. Vleermuisvriendelijke verlichting kan toegepast worden door verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen en daarmee zo min mogelijk strooilicht veroorzaken, of andere vleermuis-vriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen.

De bebouwing rondom de onderzoekslocatie is potentieel geschikt als broedlocatie voor **huismussen** en **gierzwaluwen**. Geadviseerd wordt om de werkzaamheden op een afstand van 3 tot 5 meter van de gevels van de omliggende bebouwing of buiten het broedseizoen van de huismus en gierzwaluw uit te voeren. Dit laatste betekent dat de werkzaamheden buiten de periode van maart tot en met augustus dienen plaats te vinden.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

Om te bepalen of de **bunzing**, **wezel** en **hermelijn** gebruik maken van de onderzoekslocatie is, conform de handreiking 'Kleine Marters in relatie tot soortbescherming' (Bouwens, 2017), in de periode maart tot en met augustus zes weken onderzoek uitgevoerd. Voor het onderzoek naar de bunzing, wezel en hermelijn is onderzoek gedaan met behulp van één wildcamera (voor de bunzing) en één mostela marterbox (voor de wezel en hermelijn). Bij de wildcamera is gebruik gemaakt van lokstoffen. Tijdens het plaatsen van de camera's is rekening gehouden met de stand en het zicht van de camera. Beide camera's zijn geplaatst in bosschages aan de noordoostelijke rand, naast een drooggelegde afwateringskanaal. Gedurende zes weken is er om de twee weken een veldbezoek verricht waarbij de geheugenkaartjes en batterijen van de camera's zijn vervangen.

De wildcamera's zijn geplaatst op 11 juli 2022 en zijn weggehaald op 22 augustus 2022. De camera's hebben daarmee zes weken in het veld gestaan.

Figuur 4-1. De locaties van de twee wildcamera's.

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

De camera's hebben van 11 juli 2022 tot en met 22 augustus 2022 op kansrijke locaties op de onderzoekslocatie gestaan. In deze periode zijn geen opnamen gemaakt van bunzing, hermelijn of wezel. Doordat gedurende de periode 11 juli tot en met 22 augustus geen kleine marterachtigen zijn vastgelegd met behulp van twee wildcamera's, is het niet aannemelijk dat de locatie een functie vervuld voor bunzing, hermelijn of wezel.

Wel zijn in deze periode de bosmuis (figuur 5-1), huisspitsmuis (figuur 5-2 en 5-3), egel (figuur 5-4), bruine rat (figuur 5-5) en huiskat (figuur 5-6) vastgelegd met behulp van de wildcamera's.

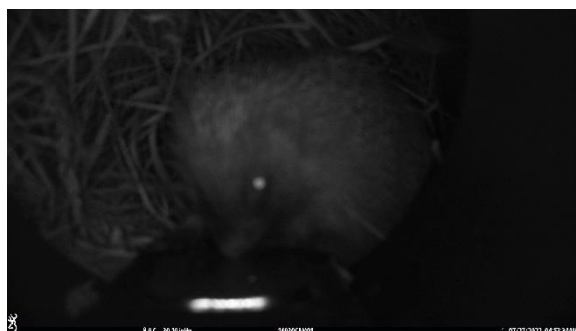
Figuur 5-1. Mostela, bosmuis.

Figuur 5-2. Mostela, huisspitsmuis.

Figuur 5-3. Struikrover, huisspitsmuis.

Figuur 5-4. Struikrover, egel.

Figuur 5-5. Struikrover, bruine rat.

Figuur 5-6. Struikrover, huiskat.

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

De bunzing, hermelijn en wezel vallen onder het beschermingsregime andere soorten van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. Vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen worden bij kleine marterachtigen vertaald naar functioneel leefgebied op territorium: het leefgebied van een individu dat nodig is om in alle jaargetijden te overleven, hieronder vallen foerageergebieden, migratieroutes en het netwerk van verblijfplaatsen.

Bij de voorgenomen ontwikkeling van de onderzoekslocatie worden vanuit de Wet natuurbescherming geen maatregelen nodig geacht om de functionaliteit voor de soortgroep te behouden. Een overtreding van de Wet natuurbescherming is hier niet van toepassing, omdat de onderzoekslocatie geen deel uitmaakt van het leefgebied van kleine marterachtigen. Omdat geen (functioneel) leefgebied wordt beschadigd of vernietigd is geen ontheffing van artikel 3.10 lid 2 benodigd.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Rho Adviseurs voor leefruimte een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Strijbeekseweg te Ulvenhout.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens nieuwbouw te realiseren op de onderzoekslocatie.

Functie onderzoekslocatie voor beschermde soorten

Uit het aanvullend ecologisch onderzoek is gebleken dat de onderzoekslocatie geen functie heeft voor kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel).

Algemene aanbevelingen

Ten alle tijde dient rekening gehouden te worden met de zorgplicht ten aanzien van de op de onderzoekslocatie aanwezige bosmuis, huisspitsmuis, bruine rat, egel en eventuele andere zoogdieren en amfibieën. Aanwezige beplanting dient gefaseerd verwijderd te worden en er dient één richting op gewerkt te worden. Dit geeft aanwezige dieren de mogelijkheid om veilig weg te komen. Ten aanzien van algemene broedvogels kunnen overtredingen worden voorkomen door niet tijdens het broedseizoen te werken. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot eind augustus worden aangehouden.

Conclusie

Doordat de onderzoekslocatie geen onderdeel uitmaakt van het leefgebied van kleine marterachtigen, zijn maatregelen ten aanzien van deze soorten niet benodigd. Wel dient rekening gehouden te worden met de algemene zorgplicht ten aanzien van andere grondgebonden zoogdieren en amfibieën, en dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van algemene broedvogelsoorten.

Geadviseerd wordt om de werkzaamheden op een afstand van 3 tot 5 meter van de gevels van de omliggende bebouwing of buiten het broedseizoen van de huismus en gierwaluw uit te voeren. Verder wordt geadviseerd om gedurende de werkzaamheden en in de nieuwe situatie vleermuisvriendelijke verlichting te gebruiken.

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of voortplantingsplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Broedseizoen

Voor het broedseizoen staat in de wet geen vaste periode. De looptijd verschilt per soort en varieert per jaar. Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 augustus.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of voortplantingsplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kan oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaar rond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Een mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of voortplantingsplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kan sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Buiten de kraamperiode worden deze door groepjes vrouwtjes en jongen gebruikt, in de kraamperiode door individuele mannetjes.